

KRATEK PRIKAZ VSEBINE ZBORNIKA S POUČENOM NA POSAMEZNIH PRISPEVKIH:

BLAŽ KOSOVEL se sprašuje kaj je ameriška kultura oziroma po čem se razlikuje od evropske. Pri tem se poskuša izogniti hierarhičnemu vrednotenju, ki kulturo razdeli na visoko (aristokratsko, meščansko) in nižjo (ljudsko ali popularno), kajti tovrstna kategorizacija je značilna predvsem za Evropo. Da bi lahko odgovoril na zastavljeno vprašanje, se najprej posveti preučevanju različnih kontekstov nastanka samega pojma kulture, ki ga kasneje sooči s konceptom civilizacije. Ameriko razume kot civilizacijo, ki je proizvedla prav posebne vrste kulturo – takšno, ki ni izločena iz običajnega življenja, ampak je prav nasprotno povsem vpletena vanj. Ameriška kultura tako ni ne visoka ne ljudska, ampak predvsem običajna. Ta običajnost se izraža skozi individualizem, konformizem in pragmatizem oziroma preko vsega, kar tako ali drugače uteleša puritansko zapuščino evropskih priseljencev.

KRISTINA EGUMENOVSKA nas spoznava z Ameriško družbo in njeno kulturo preko analize stripa *Krazy Kat* Georgea Herrimana, nastalega v začetku prejšnjega stoletja. Glavni junak stripa *Krazy Kat* pa ni stereotipni predstavnik ameriške kulture, ampak prav nasprotno, sam s svojimi lastnostmi pooseblja to, kar nenehno uhaja prijemu tipičnega in običajnega. Kot utelešenje radikalne razlike biva na sami »psihološki periferiji« ameriške kolektivne subjektivnosti. S svojo nedolžno navivnostjo nenehno pretresa, preobrača, razstavlja in transformira stabilne identitetne formacije in razdelitve, ki se utemeljujejo na rasi, etnični pripadnosti, kulturi ali spolu, predvsem pa tiste, katerim kot temelj lastne identifikacije služi prav odnos do drugega oziroma do tujstva. *Krazy* se ne sprijazni z nobeno kategorialno umestitvijo, tako na spoznavnem nivoju, kot na nivoju delovanja, četudi je ta na prvi pogled povsem samoumevna in nevpisljiva, ter na ta način sleherno danost postavlja pod vprašaj in ironizira to, kar naj bi v družbi veljalo za povsem normalno in res(nič)no.

ŽIGA VODOVNIK izpostavlja alternativne načine urejanja medsebojnih odnosov in življenja v skupnosti, katerim sledi skozi vso ameriško zgodovino. Zanimali so ga predvsem dejavniki, ki so omogočali nastanek samozadostnih skupnosti, temelječih na principu vzajemne pomoči, ter iz česa so eksperimenti z novimi načini skupnostnega bivanja črpali svojo idejno zasnovo. Prav z izpostavljanjem raznolikih načinov urejanja medsebojnega delovanja, ki so se izoblikovali v praksi znotraj ameriške družbe, nas avtor opozori na nevarnost posploševanja, ki nastane kot posledica tega, da Ameriko razumemo kot homogeno entiteto ali pa jo reprezentiramo iz vidika delovanja njenih političnih in ekonomskih elit, s tem pa spregledamo nenehno prisotne in popolnoma drugačne medsebojne odnose, ki smo jih ljudje zmožni v vsakem trenutku vzpostaviti od spodaj.

GORAN VRANEŠEVIĆ opazuje Ameriko kot zibelko modernosti, ki se je porodila iz prepleta razsvetljenstva in teologije. Pogoje za nastanek razsvetljenskega pristopa umesti v čas ameriške revolucije, ko so se kolonije odcepile od angleškega kraljestva. Tako se niso osvobodile le izpod jarma kraljevine, ampak tudi izpod zadušljivega prijema nedvoumnih religioznih dogem, v prid razumski interpretaciji sveta, ki se je zmožna dokopati do resnice prav na podlagi svojega nenehnega dvoma. Resnica se je prenehala utemeljevati na univerzalnih zakonih, katerim so se morale neobgljeno podrežati posameznosti, ampak na končnemu smotru, do katerega se je lahko prispelo le z logičnim sklepom preko analize, ki je primarno izločila posamezna dejstva in šele sekundarno ustvarila njihovo splošno sintezo. Funkcija razuma pa ni imela zgolj nove spoznavne vloge, ampak je kot edinstvena metoda soočanja s stvarnostjo pridobila tudi svojo uporabno vrednost na širšem družbenem polju, predvsem takrat, ko se je poskušalo dospeti do kakršnih koli splošnih načel, kot je na primer osnivanje idealne politične strukture. Prekomerna vpetost v razsvetljujoče funkcije razuma pa je porodila tudi njegovo temno plat, ki se je manifestirala kot povrnitev slepe predanosti religioznim tendencam. Avtor sledi procesu državne konstitucije Amerike, ki je prav preko te idejne razpetosti med eno in drugo platjo »pomotoma« postala moderna družbena tvorba.

MIRT KOMEL obravnava pojav ameriškega patriotizma, katerega nastanek umesti v obdobje ameriške vojne za neodvisnost oziroma v čas, ko se je Amerika konstituirala kot federativna republika. Posebno pozornost posveti sami razlagi koncepta, da bi ga s tem osvobodil pomena izhajajočega iz njegove splošne rabe, kjer se uporablja brez navezave na katerikoli teoretski kontekst. Preko etimološke raziskave pojma in zgodovinske analize samega pojava nam avtor razloži, da se patriotizem v osnovi nanaša na sentiment brezpogojne predanosti patriji oziroma očetnjavi (tistemu, kar je od očeta), pri čemer tovrstno čustvo služi kot osnovno vezivo skupnosti in temeljni dejavnik njene konsistence. Ta skupnost se znotraj dimenzije gospodinjstva/gospodarstva konstituira med neenakimi po naravi, pri čemer tovrstna neenakost omogoča očetu, da si podeli pravico gospodariti z ostalimi člani. Tako zasnovana zasebna skupnost se lahko odpre sferi javnega in postane razširjeno gospodinjstvo oziroma obči dom/domovina, ne da bi s samim dejanjem širitve hkrati izgubila tudi svoje osnovno vezivo in dejavnike konsistence. Ljubezen, ki je sprva povezovala domačo skupnost, se tako preusmeri v ljubezen do domovine. Avtor posebno pozornost nameni tudi posledicam tovrstnih čustvenih projekcij predvsem v kontekstu rasističnih in imperialističnih tendenc, tako znotraj Amerike kot na nivoju njenih zunanjih odnosov.

IGOR BIJUKLIČ spremlja proces formacije Amerike kot moderne industrijske družbe in v tem kontekstu raziskuje vlogo in pomen dveh temeljnih kategorij državljanstva: svobode in enakosti. Ti sta se namreč v tem procesu konstituirali znotraj sfere nujnosti proizvodjanja, kar pomeni, da ju je možno misliti samo iz vidika proizvodnega dela, torej kot svobodno delo (free labour) in enakost možnosti (equality of opportunity). Skladno s tem se je re-definiral tudi sam pojem državljanstva, ki se ne nanaša na tistega, ki so-odloča o političnih zadevah v skupnosti, ampak na proizvajajoče družbeno bitje. Sledeč tej osrednji niti argumentacije, se avtor podrobneje posveti raziskavi selektivnih dejavnikov in merilu pripadnosti industrijskemu državljanstvu oziroma kriterijem integracije v industrijsko družbo.

PRIMOŽ TURK je posegel v sfero utopij oziroma, natančneje, na področje tehničnih utopij, ki so s pomočjo tehnokratskega gibanja našle pogoje svoje materializacije na ameriških tleh. Avtorja zanimata politični in socialni vidik obeh tendenc, utopične težnje, ki se nanašajo na (še) ne obstoječe stanje in tehnokratske težnje, ki se nanašajo na oblast/vladavino vsega, kar spada v sfero proizvodnje. Za ameriško tehnično utopijo je značilno, da ne govori iz pozicije proti obstoječemu stanju, niti svojih strahov ne projicira v prihodnost, ampak se zavzema za obstoječe stanje, ki pa še ni tu (ou(k)topos), ker še ni povsem tu. Idealno stanje je utopično, vendar ne iz razloga, ker bi bilo drugačno od obstoječega, ampak ker obstoječe še ni prisotno v vsej svoji veličini. Naklonjenost obstoječemu se tako izraža na način, da ga poskuša privedi do njegove skrajnosti. Ta pojav spodbuja vera v tehnični napredek in v njegovo tostransko odrešilno moč, ki se udejanja preko težnje po totalizaciji tehničnih odnosov med ljudmi, preko inženirske subjektivnosti in preko spoznanja, ki temelji na gotovosti, izhajajoči iz objektivnih dejstev. Tovrstna tehnokratska vseprisotnost omogoča popolno predvidljivost delovanja in urejenosti medsebojnih odnosov, ter hkrati vsestranski nadzor nad njihovo spremenljivostjo, tako kot je to mogoče pri mehaničnih aparatih.

JULIJA MAGAJNA se je poglobila v vlogo, ki jo je psihologija Jaza (ego psychology) odigrala v procesu izoblikovanja osebnosti na nivoju posameznika in kolektiva. Ta se je kot psihoanalitična teorija in kot terapevtska praksa iz Evrope preselila na ameriški kontinent že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, svoj razcvet pa je dosegla po drugi svetovni vojni prav zaradi svoje vsestranske institucionalizacije. Psihologija Jaza namreč določa merila in standarde normalno razvite in normalno prilagojene osebnosti, s tem pa tudi definira, katero vedenje je delikventno, odklonsko oziroma problematično. Preko njene institucionalizacije so ta merila (ne) normalnosti postala splošno razširjeni standard in kriterij, na podlagi katerega se obravnava in sodi tako posameznika kot kolektiv (na primer politično delovanje Amerike kot kolektivne subjektivnosti na mednarodni ravni). Domet njenih kriterijev in meril ni posegal le v sfero zdravstva, ampak v vse sfere, kjer delujejo glavni vzvodi kolektivne normalizacije: na področje vzgojnega procesa, v sfero šolstva, upravljanja z delovno učinkovitostjo, socialnega skrbstva in pravne obravnave, ter naposled tudi na področje popularne kulture. Vsi ti dejavniki so ključnega

pomena pri konstituciji osnovnih programskih vzorcev in spoznavnih koordinat Jaza, ter pri procesu njegovega izoblikovanja v avtonomni in od ostalih psihičnih instanc neodvisni aparat, ki usmerja zaznavo, spoznanja in dejanja samostojnega in svobodno delujočega subjekta.

JAN HRVATIN se je osredotočil na ekonomsko politiko New Deal, ki se je v tridesetih letih prejšnjega stoletja izvajala v ZDA pod taktirko predsednika Franklina D. Roosevelta. New Deal obravnava kot primer politične strategije, s katero država načrtno posega v gospodarstvo, z namenom razrešiti krizno situacijo, nastalo ob prekomerni nenadzorovanosti prostega trga. Avtor to politično strategijo postavi v kontekst managementa, da bi ugotovil, kako je večina managementa vplivala na uravnavanje in regulacijo gospodarstva (država, s katero se upravlja kot s podjetjem) in hkrati z namenom razumeti, kako je praksa politike New Deal vplivala na spremembe znotraj samega managementa. Management tako obravnava iz dveh vidikov: kot proizvodno in organizacijsko tehniko in kot širši pojav, delujoč na nivoju države.

DEJAN MILOVANOVIĆ se posvetil natančni analizi ameriškega bančnega sistema, (Federal Reserve System of the United States – Fed) v povezavi s finančno krizo leta 2007. V ta namen razloži sam pojem finančne krize in pojave, na katere se pojem nanaša. Krizam v Ameriki sledi skozi njihovo zgodovino, pri čemer svojo pozornost posveča tistim, ki so imele največji vpliv na razvoj dogodkov v svetovnem merilu. V drugem delu se osredotoči na politiko Fed-a med letoma 2000 in 2008, ker je v tem obdobju prišlo do dveh večjih kriz, in jo umesti v širši kontekst regulacijske politike finančnega sistema ZDA. Avtor tako bralca seznanja z izbranim pregledom človeških napak, storjenih na področju ravnanja z denarjem.

TONČI KUZMANIČ raziskuje pojem kredita in lizinga, pri čemer prvega umesti v sfero kapitalizma in drugega v sfero post-kapitalizma. Hkrati problematizira jezikovne samoumevnosti, kot so »imeti kredit« in »imeti lizing«, ki opisujejo način biti, kot »biti-v-kreditu« ali »biti-v-dolgu«, na način ne-imeti. Avtor posebno pozornost posveti pojavu, nastalemu proti koncu srednjega veka, ko se je iz potreb računskih in bančnih operacij začelo pri računanju upoštevati številko nič. Ničla je prenehala biti nič kot ne-bivajoče in postala bivajoče, bivajoča matematična enota oziroma eno. To, kar se je sprva pojavilo zgolj v bančniško-računovodski sferi, se je kasneje razširilo na celoten spoznavni nivo: kot bivajoče z lastno težo bivanja se je začelo upoštevati to, česar ni, oziroma to, česar (še) ni in kar naj bi bilo oziroma bi moralo biti.